

Individuaalne õppimiskava

Pirjo Tilus

Ühiskonnateaduste magister, Haukkala haiglakooli direktor

Põhikooliõpilased ootavad täiskasvanutelt selgete piiride ja mängureeglite paikanemist.

2003. aastal sai Soomes osalist eriopetust 20,8% kõigist põhikooliõpilastest ja täielikku eriopetust 6,2%. Hariduslike erivajadustega laste arv on suuremgi ja kasvab iga aastaga. Üks põhjus on paremad diagnoosimeetodid, millega avastatakse ka varem avastamata jäänud erivajadusi. Teiseks suudetakse senisest suuremat hulka lapsi aidata, sest abistamise meetodid ja töövõtted on tõhusamad ning mitmekesisemad. Oma mõju on uuel õppekaval, mis on varasemast mahukam ja mille nõuded on rangemad. Märkida tuleb ka kiiresti muutuvat ühiskonda, kus lastel puudub vajalik stabiilsus terve psüühika kujunemiseks ning kus lapsi väga tihti ei nähta ega kuulda.

Vajadus eriopetuse järele kasvab, kuid Soomes on vähe jõukaid omavalitsusi, kes suudaksid eriopetuse mahtu suurendada. Seepärast luuakse tavakoolides hariduslike erivajadustega lastele (HEV-lastele) tugisüsteeme. Jyväskylä lähutakse HEV-lastele tavakoolis sobiva kliima loomisel programmi "Ühtne kool kõigile aastaks 2010". Programmi põhimõtte on, et HEV-laps peab võimalikult pikka aega saama toetust oma kodukoha koolis. Kui laps ei saa tugisüsteemide abile vaatamata kodukoha koolis hakkama, suunatakse ta erivõi haiglakooli. Jyväskylä on neli erikooli, mis lisaks ka nõustavad, korraldavad täienduskoolitust ja aitavad korraldada HEV-lastele uurimis- ja nõustamisperioode.

Individuaalne õppimiskava

Soomes koostatakse õpilastele individuaalseid *õppimiskavasid* ja *õpetamiskavasid*.

Individuaalse õppimiskava (soome lühend HOPPI) võib koostada igale põhikooliõpilasele. See toetab lapse põhiõpet, ainekavade mahtu seal ei muudeta, õpilane saab lihtsalt õpiabi. Individuaalse õppimiskava järgi õppimine on vabatahtlik, kuid kohaliku omavalitsuse heakskiidetud õppekavas võib seda tugiõppe ühe vormina ette näha.

Individuaalseid õpetamiskavasid (soome lühend HOJKS) koostatakse ainult eriopetust vajavatele lastele ja nende järgi õppimine on lastele kohustuslik. Siin tuleb kõne alla ka õppe-mahtude vähendamine või muutmine. Õpetamiskava tuleb koostada igale eriopetusse suunatud õppijale. Tänapäeval võib Soome laps õppida individuaalse õppimiskava (HOJKS) järgi ka tavakoolis.

Jyväskylä ja mujalgi Soomes koostatakse õppimiskavasid

õpilase mahajäämuse ületamiseks, tema õpivõime uurimiseks enne võimalikku erikooli siirdumist, pärast õpilase pikka haigust ja muudel analoogilistel juhtudel. Õppimiskava on üks varase sekkumise vorm, probleemide kuhjumise vältimise viis. See kava toetab õpilase kasvu ja arengut õppijana, aitab tal paremini aru saada õpitava sisust, õppimise eesmärkidest, harjutab oma õppimise eest ise vastutama.

Järgnevalt väike näide (tasku-HOPPI) selle kohta, kuidas Soomes koostatakse õpilastele individuaalseid õppimiskavasid. Koostamisel on tähtis, et igaühe seisukohta (ka õpilase oma) võetaks tõsiselt. Arutelu käik kantakse lühikeste märksõnadena tabelisse (vt tabel 1), sest see aitab osalejatel paremini keskenduda. Pärast nõupidamise lõppu antakse igale osalejale märkmelehe koopia.

Individuaalse õppekava koostamise nõupidamist alustatakse positiivsest, siis kujuneb vestlus konstruktiivsemaks ja keskendub rohkem probleemidele. Ka on õpilase enesetunne parem, kui ei räägita ainult negatiivsest, ja lapse enesetunne on väga tähtis. Järgmisel koosolekul vaadatakse, kuidas osalised on endale võetud kohustusi täitnud ja vajadusel võetakse uusi ülesandeid. Ehkki ülevaatekoosolekud kestavad vaid poole tunni ringis, tajub õpilane nendest osa võttes, et tema probleemi suhtutakse tõsiselt.

Uurimis- ja konsultatsiooniperiood

Kui individuaalne õppimiskava pole edu toonud, läheb Jyväskylä põhikooliõpilane mõnda neljast erikoolist või Haukkala haiglakooli uurimisele. Tavaliselt toimub see siis, kui õpilasel on raskusi rohkem kui kolmes õppeaines. Uurimis- ja nõustamisperiood kestab tavaliselt kuus nädalat. Perioodi õppesisu, eesmärgid ja vastutusosalad pannakse kirja uues individuaalses õppimiskavas, mida uuringute käigus täpsustatakse ja täiendatakse. Perioodi lõpus otsustatakse, kas laps hakkab õppima eri- või haiglakoolis või läheb tagasi tavakooli, kus talle koostatakse paremini läbimõeldud individuaalne õppimiskava.

Uurimisperioodi võib laps teha läbi ka tavakoolis. Kui õpilane on õppinud näiteks kaks aastat eri- või haiglakoolis ja naaseb tavakooli, läbib ta seal kuuenädalase uurimisperioodi. Selle aja jooksul selgub, kas õpilane saab tavakoolis hakkama, missugustes ainetes vajab ta lisaõpet või kas on otstarbekam suunata ta haiglakooli tagasi.

Järgnevalt mõned iseloomulikud näited haiglakoolis koostatavatest dokumentidest hariduslike erivajadustega laste uurimisel ning nende õpetajate ja vanemate konsulteerimisel. (NB! Isikute nimed ja nende andmed on muudetud.)

Kuidas koostada õpilasele individuaalset õppimiskava

Kuupäev	Mis läheb hästi?	Mis teeb muret?	Mida kavatsen teha?	Tähtaeg	Kuidas nüüd on?
21.08.2004					15.10.2004
Ville ajal (õpilane)	+ tüdrukuga	- õppimine raske	*päevaplaan rangeks	sügis	Magama lähen õigel
Leena (ema)	+ saan paremini süüa + huvitub kõigest + teeb koduseid töid	EN, MA, AI - väsimus - harrastusi pole	* tuli kustub kell 22	sügis	*on rõõmsam ja virgem
Eino (isa)	+ huvitub spordist + uisutamine	- emaga sama mure	* poiss golfi õppima	suvi	* vaatasime võistlusi * helistame rohkem
Jouko (õpetaja)	+ suhtleb meelsasti + õigeks ajaks kooli + hea söögiisu	- ei keskendu alati - jätab töid tegemata - tihti väsinud	* preemiasüsteem teha * igal nädalal jälgida * vajalik tugiõpe	sügis	* teeb rohkem asju lõpuni
Seija (sotsiaaltöötaja)	+ saab täiskasvanutega kontakti	- tuleb hilja koju - halvad sõbrad	* kohtuda kord nädalas * sõpru kodus tutvustada	sügis	* on kohtunud (@ Tilus 1998)

Tabel 1. Individuaalse õppimiskava koostamist tuleb alustada õpilase tugevate külgede esiletoomisest.

Erivajadustega õpilase ankeet

1. Taustainfo

Haukkala kool, Haukkalantie 42, 40740 Jyväskylä, tel 014-624 790,

www.cygnet.jkl.fi/kolut/haukkala1Taustatietoja1.1

1.1 Õpilane

Piirainen, Isto Sakari. Sotsiaalkindlustus 000000-123A, 2. klass. Aadress: Liitutie 12 F30, 55555 Karvasjärvi Hooldaja(d) Merikukka ja Leo Piirainen, GSM 044 1234567.

1.2 Kodukoha kool, õpetaja, telefon

Karvasjärve kool, Viivotin 7, 55555 Karvasjärvi.

Klassiõpetaja Elli Keinu, tel 123 456 või 044 1234567, elli.keinu@karvasjarvi.fi.

Eripedagoog Urpo Karhu, GSM 050 987 6543.

Pärast tunde jäetud õpilaste õpetaja Unelma Talvela, tel 654 321.

1.3 Senine haridustee (lasteaed, koolid, õpetajad)

- Kehäkukka lastepäevakodu

- 1. kl läbis Karvasjärve koolis

- 2003/2004. õppeaastal jäi Karvasjärve kooli 2. klassi kordama. Õpetaja oli Signe Autiotalo. Sügisel oli klassis 14 õpilast, kevadel pandi kaks klassi kokku ja õpilasi on 28.

- On jäetud karistuseks halvasti õppimise pärast tihti pärast tunde.

1.4 Uurimisele suunamise põhjus

Isto pilkab oma klassikaaslast, sekkub põhjuseta nende tegevusse, norib nendega tüli. Ei allu korraldustele. Kui täiskasvanu käsib tal midagi teha, lõpeb see pahandusega nii kodus kui ka koolis. Tema kujutlusvõime pole piisavalt arenenud.

1.5 Nõupidamine Haukkala koolis 4.02.2004

Otsus: Isto teeb 2. klassi sügisel läbi kuuenädalase uurimisperiodi.

(x) Infot minu lapse uuringute kohta võib anda ainult kodukoolile ja asjaga seotud inimestele.

(x) Õpetaja (või sotsiaaltöötaja) võib minu last autoga kooli viia ja koju tuua.

Kuupäev ja hooldaja(te) allkirjad

2. Õpilase iseloomustus

2.2 Tugevad küljed

Isto: õppeainetest lähevad hästi matemaatika, emakeel, usuõpetus, võimlemine. Muusikutest on tema soosikud Pikku-G, The Rasmus ja Mörri Mökky.

Isa: matemaatika, lugemine ja võimlemine on head.

Elli Keinu ja Urpo Karhu: lugemine on hea.

2.3 Arendamist vajavad valdkonnad

Kõige rohkem on vaja harjutada heatahtlikku ja asjalikku suhtlemist klassikaaslastega, õpetaja korraldustele allumist. Vajab ka fantaasiat arendavaid ülesandeid.

2.4 Õppeained

Emakeel

1. klassi taseme teksti loeb hästi, tekstist arusaamine testimisel "4", tema vanuserühma keskmine tase. Tehnilises lugemises sai Isto "7". Karvasjärve koolis tehti sügisel 2003 ja kevadel 2004 lugemistest ja etteütlus. Kevadel läks lugemine paremini ("8"), samuti oli õigekiri parem ("7"). Raskusi on kaksikkonsonandiga. Kirjutab ainult lühikesi lauseid. Tal on ilus käekiri.

Matemaatika

Saja piires arvutamine läheb Istol hästi. Mais 2004 tehtud MAKEKO-testi tulemus oli 37/40, mis tähendab, et Isto valdab 1. klassi matemaatikat. Ostuarvete ja kellaegade puhul tekib tal aga raskusi. Täistundidest saab aru, kuid ei oska numbritega kirja panna "pool viis".

Kunstiõpetus

Mais 2004 tehtud KPT-testiga polnud Istol erilisi raskusi, kuid küsib joonistades kogu aeg täiskasvanult nõu. Tema iseseisvalt tehtud joonistustel puuduvad detailid. Inimese pea, keha ja jalgu kujutab ovaalidena, näkku joonistab vaid silmad ja käteks lühikesed kriipsud. Isto joonistab oma vanusegrupist kehvemini.

Erivajadustega õpilase uurimise perioodi õppekava

4.1 Õppe sisu ja eesmärgid	4.2 Mida ja kuidas tehakse	4.3 Hinnang
Matemaatika (Tavaline ainekava tase) Arvutamise tase 1a+ 1b	<i>Arvutamine</i> Kasutada ülesannete lahendamisel rohkesti näitlikke materjale, et Isto kujutlusvõime saaks kiiremini areneda.	
Emakeel (Ainekava tase) Õpik "Sõnadest lauseteni", töövihik	<i>Kirjutamine</i> - Julgustada end kirjalikult väljendama. - Loetust ja kuuldust arusaamise ülesanded, jälgida teksti mõistmist.	
Mida lugesin (loetu mõistmine)	<i>Suuline eneseväljendus</i> - Peatähelepanu asjalikul ja sõbralikul vestlusel.	
Loodusõpetus	- Vastata Isto kõigile rohketele küsimustele.	
Kehaline kasvatus	- Harjutada sotsiaalseid oskusi, kasutades liikumismänge.	
Kunstiõpetus	- Anda kujutlusvõimet arendavaid ülesandeid.	

Tabel 2. Uurimisperioodi õppekavas on rõhk nendel ülesannetel, mis aitavad õpilasel oma mahajäämust ületada.

Loodusõpetus

Käib meelsasti klassiga lähiümbruse matkadel. Osaleb aktiivselt aruteludes ja täidab ülesandeid korralikult.

Kehaline kasvatus

Liikuv ja aktiivne poiss. Jalgpallis arvestab nii reeglite, kohtuniku kui ka klassikaaslastega.

Muusika

Isto jälgib tundi ja tahab muusikat õppida.

2.5 Õppimisvõime

Keskendumine

Isto tahab õppida ja koolis edukas olla. 1. klassi taseme ülesannetega tuleb toime, kuid ta ei suuda alustada tööd üldiste juhthõõride järgi ja ootab kannatamatult, millal õpetaja talle asju eraldi selgitab.

Mälu

Isto kontrollib palju asju üle, küsib tihti mida-, miks- ja millal-küsimusi. Mitmest osast koosneva tööjuhendi korral unustab mõne osa ära. Suudab korrata kuni kolmest numbrist koosnevat jadasid, lausete kordamine läheb mõnevõrra paremini. Istot aitab koolitöös rutiin ja lühikesed selged juhendid, mis võiksid ka tahvil kirjas olla.

Õpistiil

Kui Isto keskendub, teeb ta tööd reipalt ja hoolikalt. Talle meeldib töötada koos täiskasvanuga. Üksi õppides jääb ta klassikaaslaste tegevust jälgima ja unustab oma ülesanded.

2.6 Sotsiaalsed oskused

Sekkub klassikaaslaste asjadesse, pilkab neid ja ässitab halvasti käituma. Tema jutud on harva sõbralikud ja asjalikud. Ta ei suuda end asetada teiste olukorda. On üllatunud, kui tema ebameeldivatele tegudele vastatakse samaga. Mõnigi kord "jookseb kinni" – keeldub täitmast korraldusi, ähvardab õpetajat, teeb kõike korraldustele vastupidiselt.

Samas saab aru, et on klassis ainuke, keda pidevalt korrale kutsutakse, ja võtab lõpuks täiskasvanute nõu ja tagasisidet arvesse. Töötab meelsasti koos täiskasvanuga, kuid tõmbab nende tähelepanu endale kisades või pahuralt urisedes.

2.7 Tehtud uuringud, ravi ja testid (kuupäev, kes tegi, kus)

Kognitiivne tasemetest (vestlus + H-T-P + WISC III), august 2003, juhtiv psühholoog Simo Antero Valmuska. Uuringus tõi deti, et Isto tunnetustase ja väline olek annavad tegelikust vanusest noorema lapse pildi.

2.8 Missugust tuge on vaja?

1. Sotsiaalsete oskuste mitmekülgset harjutamist.
2. Oma tegevuse planeerimise harjutamist, reeglite aktsepteerimist, korralduste täitmist nii kodus kui koolis, vastutamist.
3. Vajab kujutlusvõimet arendavaid ülesandeid.

2.9 Eriõpetusse suunamise otsuse teinud ametiisik (kuupäev, \$)

Erikooli ei suunata. Vajab uut individuaalset õppimiskava.

[- - -]

4 Uurimisperioodi õppimiskava

Istole koostatakse pikemaks perioodiks individuaalne õppimiskava, mida uuringute käigus täpsustatakse ja täiendatakse. (vt tabel 2).

Lõpetuseks

Ebaõnnestumised ja käitumisprobleemid ei kuhju nii palju, kui õpiraskustega õpilane suudetakse kaasata klassi ühisesse tegevusse.

Põhikooliõpilased ootavad täiskasvanutelt selgete piiride ja mängureeglite paikapanemist, selles vanuses lastel ja noortel tekitab see turvatunde. Konkreetsete reegliteta tunneb õpilane ennast tähtsusetuna. Reeglid ja selged tegevusplaanid, mida täpselt täidetakse, tekitavad järjepidevuse ja jätkuvuse tunde, mida probleemidega õpilased vajavadki.

Õpilase enda osalemine oma õppimiskava koostamisel ja saavutuste hindamisel teeb talle kõige paremini selgeks, mida temalt oodatakse.

Kui individuaalne õppimiskava on läbitud, on seegi oluline sõnum – nüüd on see läbi, nüüdsest alates teeme kõike jälle üheskoos.